

Бориспільський міськрайонний суд Київської області

08300, Київська область, м. Бориспіль, вул. Київський шлях, 72
тел.: 6-75-77, 6-76-19

07.04.2016 року № 170/01.08/2016

Голові Верховного Суду України
Романюку Я.М.

копія: Голові ради суддів України
Сімоненко В.М.

Шановний Ярославе Михайловичу!

Після Революції гідності та подій на Майдані на початку 2014 року в Україні почались структурні реформи в усіх сферах державного управління і економіки, а також процеси з очищення влади, в тому числі і судової.

Судді Бориспільського міськрайонного суду Київської області, як і інші судді країни, поділяють прагнення держави та суспільства щодо відновлення довіри до судової влади, оскільки суспільна довіра й повага до судової влади є гарантією ефективності роботи судової системи, що є запорукою належного захисту прав громадян.

В той же час, судді суду вимушені звернутися до Верховного Суду України, зважаючи на критичну ситуацію, що склалась у зв'язку з безпрецедентними випадками притягнення суддів суду та суддів по всій Україні до кримінальної відповідальності за винесення ними нібито «завідомо неправосудних рішень», за ознаками кримінального правопорушення передбаченого ст. 375 КК України.

Зазначена обставина, є на нашу думку, однією з найбільших загроз незалежності судової влади України, оскільки ставить під сумнів практично кожне рішення судді, зважаючи на можливість його скасування, що призводить до залежності суддів при розгляді судових справ від прокуратури, інших органів державної влади та громадськості.

В той же час, відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (4 листопада 1950 року), ратифікованої Верховною Радою України 17 липня 1997 року, серед засобів захисту прав і свобод людини і громадянина особлива роль належить незалежному і безсторонньому суду (стаття 6).

Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 29 листопада та 13 грудня 1985 року, передбачають, зокрема, що незалежність судових органів гарантується державою і закріплюється в конституції або законах країни. Усі державні та інші установи зобов'язані поважати незалежність судових органів і дотримуватися її.

У Висновку № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та незмінюваності

суддів зазначено, що незалежність суддів є передумовою верховенства права та основоположною гарантією справедливого суду. На суддів покладається відповідальність за прийняття остаточного рішення стосовно життя людини, свобод, прав, обов'язків та власності громадян.

Незалежність судової влади забезпечує кожній особі право на справедливий суд і тому є не привілеєм суддів, а гарантією поваги до прав людини та основоположних свобод, що дає змогу кожній особі відчувати довіру до судової системи (Рекомендація CM/Rec (2010)12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів).

Незалежність судової влади у демократичному суспільстві є однією з основоположних гарантій дії принципу верховенства права, справедливого і неупередженого захисту конституційних прав і свобод громадян, забезпечення правопорядку та поваги до закону.

Принцип забезпечення незалежності суддів закріплено в Європейській хартії про закон "Про статус суддів" та Рекомендаціях CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи, за якими орган, уповноважений приймати рішення щодо обрання та кар'єри суддів, повинен бути незалежним від уряду та адміністративних органів, підлягають виключенню інші ризики політичного впливу на зазначений процес. Україна як член Ради Європи взяла на себе зобов'язання створити належні умови для функціонування судової влади з гарантуванням незалежності, неупередженості та самостійності судів і суддів.

Відповідно до Висновку №3 (2002) Консультативної ради європейських суддів щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів суддя має право на справедливий розгляд своєї справи - усі дисциплінарні справи повинні вирішуватися відповідно до визначених стандартів судового процесу.

Відповідно до пункту 17 Основних принципів щодо незалежності правосуддя, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року звинувачення або скарга, яка надійшла на суддю в ході виконання ним своїх обов'язків повинна бути невідкладно й безсторонньо розглянута згідно з відповідною процедурою. Суддя має право на відповідь і справедливий розгляд.

Дотримання Конституції України і міжнародних стандартів є важливим аспектом, який необхідно враховувати під час притягнення суддів до відповідальності.

Відповідно до ст. 375 КК України, кримінальним правопорушенням є постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

Диспозиція цієї норми кримінального закону не містить визначення, роз'яснення терміну «неправосудний», що дає органу досудового розслідування необмежені можливості для його тлумачення, а встановлений кримінальним процесуальним законом порядок ініціювання кримінального провадження відносно судді засвідчує фактичну відсутність гарантій незалежності і недоторканності суддів. На самому початку виникнення кримінального провадження, а саме, при внесенні відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, слідчий будь-якого рівня будь-якого органу досудового розслідування наділений правом надавати оцінку рішенням суду і визначати судові рішення «неправосудним». Таке становище не відповідає гарантіям, встановленим статтями 124, 126, 127, 129 Конституції України та статтями 6, 13, 47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Пленум Верховного Суду України у постанові №8 «Про незалежність судової влади», наголосив, що «10. Відповідно до ч.5 статті 124 Конституції України, судові рішення є обов'язковими до виконання на всій території України і тому вважаються законними, доки вони не скасовані в апеляційному чи касаційному порядку або не переглянуті компетентним судом в іншому порядку, визначеному процесуальним законом, в межах провадження справи, в якій вони ухвалені. Виключне право перевірки законності та обґрунтованості судових рішень має відповідний суд згідно з процесуальним законодавством. Оскарження у

будь-який спосіб судових рішень, діяльності судів і суддів щодо розгляду та вирішення справи поза передбаченим процесуальним законом порядком у справі не допускається, і суди повинні відмовляти у прийнятті позовів і заяв з таким предметом. Органи, які вирішують питання про дисциплінарну відповідальність та відповідальність за порушення присяги судді, не наділені законом повноваженнями оцінювати законність судового рішення. Голови судів та інші судді, які обіймають адміністративні посади в судах, органи суддівського самоврядування, кваліфікаційні комісії, Вища рада юстиції, органи та посадові особи законодавчої та виконавчої влади не мають повноважень перевіряти правовий зміст судових рішень.»

Таким чином, диспозиція ст. 375 КК України, яка зобов'язує орган досудового розслідування надати оцінку рішенню суду та наділяє правом визначити таке рішення як «завідомо неправосудне» суперечить Конституції України, чинному законодавству України та міжнародним договорам.

Злочин, передбачений ст. 375 КК України вважається закінченим з моменту проголошення суддею завідомо неправосудного рішення. Це означає, що, на виконання вимог ст. 91 КПК України, органу досудового слідства, який вже дійшов висновку про неправосудність судового рішення на етапі внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, під час досудового розслідування справи лишається викласти обставини розгляду справи суддею, прийняття рішення та його проголошення, що і буде становити час, місце і спосіб вчинення такого діяння як «постановлення». При цьому, для оцінки судового рішення як неправосудного, для оцінки обставин прийняття і проголошення судового рішення, органу досудового розслідування справи цілком достатньо буде посилянь на недотримання судом вимог процесуального закону при постановленні рішення або неправильне застосування норм матеріального права, тобто, достатньо викладу звичайних, передбачених законодавством підстав для оскарження рішення суду. Таке становище обумовлене цілковитою відсутністю юридичного змісту терміну «неправосудне» рішення, відсутністю будь-яких застережень до вживаного діяння у виді «постановлення», оскільки у диспозиції ст. 375 КК України не йдеться про умисне недотримання суддею передбаченої законом процедури розгляду справи, про відмову виконати певний обов'язок, про посягання на правосуддя, про ігнорування вимог закону на користь або на шкоду однієї з сторін, тощо.

Таким чином, неправосудним судовим рішенням може бути будь-яке рішення суду, яке скасовано із зазначенням таких підстав для його скасування, як незаконність та необґрунтованість.

В той же час, кримінальним процесуальним кодексом України надане право органу досудового слідства вирішувати питання «неправосудності» судового рішення за наступною процедурою.

Відповідно до ч.1 ст.214 КПК України, слідчий, прокурор, невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування (ч.1 ст.214 КПК України). Жодного захисту від свавільного втручання у роботу судді і від свавільної оцінки судового рішення на цьому вирішальному етапі ініціювання кримінального провадження, кримінальний процесуальний закон не передбачає.

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджується Генеральною прокуратурою України за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства (ч.2 ст.214 КПК

України). Кримінальний процесуальний закон не передбачає будь-якого судового контролю за початком досудового розслідування.

До Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться відомості про: 1) дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; 2) прізвище, ім'я, по-батькові (найменування) потерпілого або заявника; 3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; 4) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела; 5) попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; 6) прізвище, ім'я, по-батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування; 7) інші обставини, передбачені положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань. У Єдиному реєстрі досудових розслідувань автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження (ч.5 ст.214 КПК України). Кримінальний процесуальний закон не передбачає судового контролю за веденням Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Таким чином, існуючий на даний час порядок ініціювання кримінальної відповідальності судді за статтею 375 КК України дає можливість слідчому будь-якого органу досудового розслідування та прокурору рівня від району у місті, ревізувати судові рішення, посилаючись, зазвичай, на самотійне, тобто, одноособове виявлення обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, з подальшим внесенням до Єдиного реєстру досудових розслідувань власної оцінки рішення судді як неправосудного.

Кримінальний процесуальний закон не вимагає від слідчого, прокурора, при виконанні вимог п.1 ч.5 ст.214 КПК України наведення аргументів на користь відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України від дисциплінарного проступку судді або звичайної судової помилки.

При виконанні вимог п.4 ч.5 ст.214 КПК України щодо внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань короткого викладу обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, слідчий, прокурор не мають обов'язку узгоджувати власну оцінку судового рішення із будь-яким органом судової влади.

При виконанні вимог п.5 ч.5 ст.214 КПК України щодо попередньої правової кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, слідчий, прокурор не мають обов'язку отримати будь-який висновок щодо правосудності/неправосудності судового рішення у будь-якого органу судової влади.

Зважаючи на те, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 375 КК України потребує здійснення досудового розслідування відносно спеціального суб'єкта – судді Конституційного Суду України, професійного судді, народного засідателя, присяжного та такого особливого предмету як судові рішення, то наведений вище порядок ініціювання та початку кримінального провадження відносно судді щодо винесеного ним судового рішення та подальше досудове розслідування такого кримінального правопорушення вочевидь не відповідають гарантіям статей 124, 126, 127, 129 Конституції України та наведеним на початку даного звернення критеріям незалежності судової влади.

З огляду на встановлену кримінальним процесуальним законом неможливість ініціювання особою судового контролю за обґрунтованістю внесення даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а отже, і підставністю розпочатого досудового розслідування кримінального провадження та невизначеність термінології диспозиції ст. 375 КК України, існує реальна загроза свавільному тлумаченню органом досудового розслідування судових рішень як завідомо неправосудних.

Указане на даний час практично використовується прокуратурою України, про що свідчать такі випадки, що мають місце на всій території України. При чому, деякі рішення суддів, в яких порушені кримінальні провадження за ст. 375 КК України, не пов'язані з розглядом справ, пов'язаних з учасниками Євромайдану та Автомайдану.

Подальший порядок здійснення повідомлення про підозру у вчиненні такого кримінального правопорушення, як постановлення завідомо неправосудного судового рішення, судді Конституційного Суду України, професійному судді, присяжному та народному засідателю Генеральним прокурором України або його заступником (ст.481 КПК України) не утворює жодних гарантій, не поновлює конституційних гарантій незалежності і недоторканості судді, оскільки і на цій стадії кримінального провадження криміналізація поведінки судді і визначення судового рішення як завідомо неправосудного є компетенцією лише сторони обвинувачення. Зміна рівня прокурора не впливає на зміст: суддя може бути підданий кримінальному переслідуванню за винесене ним рішення за єдиної і достатньої умови – одноособової оцінки прокурором рішення судді як неправосудного (особливо коли судові рішення скасовано вищестоящою судовою інстанцією).

Отже, існуюча у Кримінальному процесуальному кодексі України процедура внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про постановлення суддею (судом) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови, процедура початку розслідування кримінального правопорушення відносно судді та повідомлення про підозру судді не відповідають конституційним гарантіям незалежності і недоторканості суддів та встановленому Статтею 6 Конституції України принципу розподілу державної влади.

Таким чином, та з урахуванням останніх подій, що пов'язані з оголошенням підозри суддям Печерського суду м. Києва, суддям місцевих судів Київської області, в тому числі суддям Бориспільського міськрайонного суду, іншим суддям загальної, адміністративної та господарської юрисдикції, та безпосереднє їх притягнення до кримінальної відповідальності, а також наявності численних прикладів внесення до ЄДРДР відомостей про вчинення суддями по всій Україні кримінальних правопорушень, передбачених ст. 375 КК України, є нагальна необхідність у захисті конституційних прав суддів щодо незалежності при здійсненні правосуддя, та внесення відповідних змін до законодавства України з безумовним виключенням самостійного та упередженого внесення органом досудового слідства, внесення прокурором, відповідних відомостей відносно суддів, саме за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України.

З урахуванням аналогічних підстав для притягнення суддів за винесення судових рішень в інших країнах Європи, на думку суддів Бориспільського міськрайонного суду Київської області, дозвіл на порушення кримінального провадження за цією статтею Кримінального закону, повинна надавати Вища кваліфікаційна комісія України, або інший вищий дисциплінарний суддівський орган, більшість якого повинні становити судді, і лише після перегляду судового рішення відповідними вищими судовими інстанціями. Тільки тоді ми матимемо незалежність та імунітет від тиску на суддів шляхом оголошення ним підозр та порушення кримінальних проваджень за ознаками ст. 375 КК України.

Звичайно це не повинно стосуватися всіх інших кримінальних проваджень, а лише злочинів, пов'язаних із безпосереднім здійсненням правосуддя суддею, тобто розглядом конкретних судових справ.

Крім того, слід звернути увагу на штучне створення та підбурювання зневажливого ставлення громадян України до судової влади іншими органами державної влади шляхом відповідних компрометуючих оголошень, зазвичай непідтверджених, та позицію засобів масової інформації, яка, незважаючи на намагання судів переконати в об'єктивності та законності розгляду справ та прозорості своєї діяльності, є вкрай негативною і зводиться до висвітлення «брудних» моментів та перекручування достовірної інформації з відповідними коментарями.

Потрібно вжити всіх необхідних заходів для забезпечення поваги, захисту і сприяння незалежності та неупередженості суддів. З цією метою слід адекватно реагувати на брутальну критику судової влади, в тому числі і за допомогою органів суддівського самоврядування. Ініціювання питань про притягнення таких посадових осіб органів державної влади та представників засобів масової інформації до відповідальності, у зв'язку з чим слід підготувати відповідні пропозиції до зміни законодавства України.

Довіра до судової влади в Україні неможлива без додержання державою гарантій незалежності та неупередженості суддів.

Зокрема, згідно Рішення Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 року № 19-рп/2004 (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу), положення частини першої статті 126 Конституції України щодо незалежності і недоторканності суддів, які гарантуються Конституцією і законами України, у взаємозв'язку з іншими положеннями розділу VIII Основного Закону України слід розуміти, зокрема, так, що незалежність суддів є невід'ємною складовою їхнього статусу. Вона є конституційним принципом організації та функціонування судів, а також професійної діяльності суддів, які при здійсненні правосуддя підкоряються лише закону. Незалежність суддів забезпечується насамперед особливим порядком їх обрання або призначення на посаду та звільнення з посади; заборонаю будь-якого впливу на суддів; захистом їх професійних інтересів; особливим порядком притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності; забезпеченням державою особистої безпеки суддів та їхніх сімей; гарантуванням фінансування та належних умов для функціонування судів і діяльності суддів, їх правового і соціального захисту; заборонаю суддям належати до політичних партій та профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, займатися за сумісництвом певними видами діяльності; притягненням до юридичної відповідальності винних осіб за неповагу до суддів і суду; суддівським самоврядуванням (підпункт 1.1. резолютивної частини Рішення).

Не допускається зниження рівня гарантій незалежності і недоторканності суддів в разі прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів (абз. 2 підпункт 1.3. резолютивної частини Рішення).

З урахуванням викладеного, просимо Вас врахувати позицію суддів Бориспільського міськрайонного суду Київської області при виконанні п. 7 Рішення XII позачергового з'їзду суддів України від 26 вересня 2014 року «Про забезпечення незалежності суддів та підвищення авторитету судової влади в Україні» в частині необхідності скликання Пленуму Верховного Суду України для прийняття рішення про звернення до Конституційного Суду України з питань конституційності ст. 375 КК України, яка, на нашу думку, порушує гарантії незалежності суддів при здійсненні правосуддя та не відповідає ст. 126 Конституції України.

У цьому зв'язку, просимо Вас обговорити дане звернення на черговому Пленумі Верховного Суду України та висловити свої пропозиції з приводу посилення незалежності суддів та внесення відповідних змін до законодавства України.

Текст даного звернення затверджено на зборах суддів Бориспільського міськрайонного суду Київської області 07.04.2016 року.

Додаток: протокол зборів суддів на 2 арк.

З повагою

**В.о. голови Бориспільського міськрайонного суду
Київської області**

Є.О. Борець